

SPORMETRE

The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/spormetre.714936

Geliş Tarihi (Received): 05.04.2020

Kabul Tarihi (Accepted): 06.04.2021

Online Yayın Tarihi (Published): 30.06.2021

HİPPOTERAPİ VE ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLAR: EBEVEYN GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Dilek UZUNÇAYIR^{1*}, Ekrem Levent İLHAN²

¹Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ANKARA

²Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ANKARA

Öz: Bu araştırmada, özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin hippoterapi eğitimine yönelik bakış açılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenoloji modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmada çalışma grubu, İstanbul ilinde yaşayan özel gereksinimli çocuğa sahip 7 ebeveynen oluşmaktadır. Araştırmada hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin görüşleri 9 tema altında toplanmıştır. Bu temalar sırasıyla; “yönlendiriciler,” “hippoterapi eğitimi ile ilgili farkındalık,” “motivasyon,” “eğitim uygulamaları ve beklentiler,” “hippoterapiye ilişkin genel görüşler,” “fiziksel gelişim,” “zihinsel beceri gelişimi,” “ruhsal durum gelişimi” ve “sosyal gelişim” başlıkları ile ortaya konulmuştur. İlgili temalardan toplamda 31 alt tema elde edilmiştir. Araştırmada öne çıkan bulgular doğrultusunda sonuç olarak; ebeveynlerin hippoterapi eğitimi konusunda yeterli bir bilgi düzeyine sahip olmadıklarını, doktor, kurum ve öğretmen yönlendirmesi ile çocuklarının hippoterapiye başladıklarını, atın üzerinde yapılan aktivitelerin çeşitlendirilmesi gerektiğini ve eğitim süresinin daha fazla olmasını ve seansların artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Atın terapi amaçlı kullanımı çocukların hayvanlar ile bir bağ kurması eğiliminde olumlu etkileri olduğunu belirterek tüm özel gereksinimli çocuklara önermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Hippoterapi, özel gereksinimli çocuklar, ebeveyn görüşü, terapötik binicilik.

CHILDREN WITH HIPPO THERAPY AND SPECIAL REQUIREMENTS: A QUALITATIVE RESEARCH IN ACCORDING PARENTAL VIEWS

Abstract: In this study, it is aimed to examine the point of view of parents with special needs children towards hippotherapy education. In the research, phenomenology qualitative research model, one of the qualitative research approaches, was used. In the research, semi-structure dinter view form was used as data collection tool. In the research, content analysis method was used to analyze the data obtained from the study group. In the research, the working group consists of 7 parents with special needs children living in Istanbul. In the research, the opinions of the parents of children with special needs who participated in hippotherapy education were collected under 9 categories. These categories are put forward under the titles respectively; “routers,” “awareness bout hippotherapy training,” “motivation,” “educational practices and expectations,” “with the general views of hippotherapy,” “physical development,” “development of mental skill,” “mental status development,” and “social development”. A total of 31 codes were obtained from there levant categories. In accordance with the featured findings in the research, the state that the parents dont have enough knowledge about hippotherapy, their children start hippotherapy with the guidance of a doctor, teacher or institution, the activities ona horse should be varied, the period of study should be more and the sessions should be increased. They suggest all the children with special needs this by indicating that using a horse for therapy has positive effects on children’s tendency to establish a mutual relation with animals.

Key Words: Hippotherapy, children with special needs, parental expression, therapeutic horse-riding.

GİRİŞ

Yetersizlikten etkilenme, buna bağlı olarak hareket kısıtlılığı veya duygusal yitimlerden kaynaklı eksiklik bireyi diğerlerinden farklı kılabilir (Tekkurşun Demir ve ark., 2018). Toplumun diğer bireylerinden farklı olma durumu, yeti kaybı, engellilik olarak tanımlanır (Tekkurşun Demir ve İlhan, 2019). Engellilik; yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak bireyden beklenen davranışların yerine getirilememesi veya yetersizliği nedeniyle sosyal yaşama ve çevreye uyum sağlayamama durumudur (Ataman, 2005).

Her birey sağlıklı bir yaşam için sportif, rekreatif ve sosyal etkinliklere katılım sağlayarak yaşamının bir parçası haline getirmelidir (Phillips ve Black, 2007). Spor ve fiziksel aktivite, normal gelişim gösteren akranlarının gelişimini geriden takip eden özel gereksinimli bireylerin motor beceri düzeylerinin geliştirilmesinde günlük ve sosyal yaşamlarını kolaylaştırmakta önemli bir rol oynamaktadır (Uzunçayır, 2016). Sosyal rolün evrensel dili olan spor, özel gereksinimli bireyin normal gelişim gösteren bireylerle sosyal ve kültürel etkinliklere katılımı iletişim, sorumluluk ve anlayış becerisine katkı sağlamaktadır (İlhan, 2008).

Sporun, fiziksel ve ruhsal gelişime sağladığı katkının yanı sıra hareket temelli etkinliklere katılımın özel gereksinimli bireyler için engelli farkındalığını azaltarak kendi yeteneklerinin farkına varmasına, bağımsız iş yapabilme becerisini, paylaşımcılık, özveri, arkadaşlık duygusu ve kendini önemseme gibi birçok olumlu etkileri olduğu bilinmektedir (İlhan ve Esentürk, 2015). Nitekim ulusal literatür kapsamında farklı gelişim gösteren bireylerde beden eğitimi ve sporun etkilerine yönelik pek çok örneklem gruplarında yapılan araştırmaların olduğu görülmektedir (İlhan, 2008; İlhan, 2009; İlhan ve Suveren, 2009; İlhan, 2010; Kırimoğlu ve ark., 2016; Uzunçayır, 2016; Tekkurşun Demir ve ark., 2016; Namlı ve Suveren, 2017; Yılmaz ve ark., 2017; Yarımkaya ve ark., 2017; Güvendi ve İlhan, 2017; Tekkurşun Demir ve ark., 2017; Kemeç ve ark., 2018; Bozkurt ve ark., 2019; Çar ve ark., 2019; Tekkurşun Demir ve İlhan, 2020). Bununla birlikte literatür kapsamında, İlhan (2008), Demirdağ (2010), Yaman (2015), Tekkurşun Demir ve ark., (2017), Kozak ve ark., (2019), Namlı ve Suveren (2019), Güngör ve ark., (2019), Tekkurşun Demir ve İlhan'ın (2020) araştırmalarında özel gereksinimli bireylerin düzenli olarak spor ve fiziksel aktivitelere katılımının, bireylerin ruhsal uyum düzeyleri, grup içi aktivitelere katılım motivasyonu, başkalarıyla iletişim kurabilme, paylaşımcılık ve sosyalleşme gibi özelliklerinde olumlu etkileri olduğunu belirtmektedirler. Tüm bunlar özel gereksinimli bireylerin sosyal yaşamda aktif olarak günlük yaşam becerilerini daha rahat yapabilmesi ve yaşam kalitesinin de artmasına katkı sağlayabilmektedir.

Hippoterapi eğitimi, eğitici, sağlık, spor ve eğlence unsurlarını birleştiren disiplinler arası bir yöntemdir (Taylor ve ark., 2009). Ata binmenin ve atlara olan yakınlığı hissetmenin özel gereksinimli çocukların fiziksel, bilişsel, duyuşsal, psikolojik ve sosyal beceri gelişimini desteklemektedir (Granados ve ark., 2011; Gabriels ve ark., 2012; Pluta ve Firlej, 2006; Ward ve ark., 2013). Hippoterapi eğitimi fiziksel, psikolojik ve sosyal etkilerinin yanı sıra eğitim süresince çocukların doğal dünyayı keşfetmesini sağlayarak eğlenceli bir aktivite süreci geçirmelerine fırsat sunmaktadır (Hernandez ve Lujan, 2006).

Özel gereksinimli bireylerin gelişiminde ideal bir terapötik yöntem olan hippoterapi, insan ve hayvan etkileşimi göz önünde bulundurarak uzun yıllardır etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Atın ritmik hareketleri bireyin sinir sistemini harekete geçirerek özgüven, dikkat, mekansal algı ve konuşma gelişiminde olumlu etkiler sağlar (Casady ve ark., 2004). Falke'de (2009) hippoterapi eğitiminin özel gereksinimli bireylerin kişilik gelişimine, özgüven ve grup iletişim beceri gelişimine olumlu katkı sağlayan "yardımcı terapist" olduğunu belirtmektedir.

Atın yürüyüşünün ritmik ve tekrar eden hareketler şeklinde olmasından dolayı atın üzerinde gövde kontrolünü sağlayarak bireyin kendilerini dik tutabilme becerisini geliştirerek denge, yürüme, koşma, koordinasyon ve hareketlilik gibi aktivitelerin gelişimini desteklemektedir (Casady ve ark., 2004; Shurtleff ve ark., 2009). Dranch ve ark., (2010) araştırmasında hippoterapi eğitiminin özel çocuklarda postüral dengeyi sağlayarak yürüme, koşma gibi aktivitelerin gelişimini desteklediğini belirtmişlerdir. Atın üzerinde yapılan egzersizler ve öğretilen oyunlar sayesinde sıralama, atma, tutma gibi becerilerin öğretilmesi çocukların el göz koordinasyon beceri gelişimini destekleyerek bireyin günlük yaşam aktivite düzeyine ve yaşam kalitesine olumlu katkılar sağlamaktadır (Bass ve ark., 2009; Low ve ark., 2005).

Dünya da hippoterapi ilk kez 1940'lı yıllarda Almanya ve İsviçre'de uygulanmaya başlamıştır. 1950'lerde İngiliz terapistler, biniciliğin her tür engelli için uygulanabilecek bir terapi yöntemi olduğunu belirtmişlerdir. 1952'den itibaren Avrupa'da Hippoterapi merkezleri açılmış ve 1960'larda Hippoterapi merkezleri Avrupa, Kanada ve Amerika'da yaygınlaşmaya başlamıştır. İngiltere'de "Riding for the Disabled Association -United Kingdom -RDA (İngiltere Engelliler Binicilik Derneği)", Amerika'da "North American Riding for the Handicapped Association-NARHA (Kuzey Amerika Engelliler Binicilik Derneği)" 1993'te ise "American Hipotherapy Association - AHA (Amerikan Hippoterapi Derneği)", 1980 yılında da "Federation of Riding for the Disabled International-FRDI (Uluslararası Engelliler Binicilik Federasyonu)" kurulmuş ve dünyanın pek çok ülkesinde hippoterapi eğitimi terapötik amaçlı olarak yaygınlaşmıştır (Parlak, 2006).

Türkiye'de ise son zamanlarda gelişim gösteren hippoterapi eğitimi, bazı büyük kentler başta olmak üzere az sayıdaki merkezde yürütülmektedir. Hippoterapi eğitimi faaliyetlerinde bulunan bazı merkezlerde yapılan çalışmaların teknik ve bilimsel olmaktan uzak, kulaktan dolma bilgilerle yapıldığı gözlenmektedir. Yeterli sayıda donanımlı tesislerin olmayışı ve bilgili personel eksikliği, terapötik amaçlı kullanılacak atlar ve atlı terapi yöntemleri üzerinde yeterli bilimsel ve teknik araştırmanın olmayışı, dünyada özel gereksinimli bireylerin gelişiminde hippoterapi üzerine bilimsel araştırmaların yapılmasına rağmen ülkemizde çok fazla araştırmaya rastlanılmaması ve amacına uygun, eğitilmiş ve yeterli sayıda at yetiştirilmemesi, bu amaçlı yetiştiricilerinin olmayışı gibi faktörlerin büyük rol oynadığı düşünülmektedir (Kösem en ve Şişman, 2015). Falke'de (2009) hippoterapi eğitiminin psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, psikiyatristler, veteriner hekimler, beden eğitimi öğretmenleri ve binicilik eğitmenlerinden oluşan eğitilmiş, nitelikli bir disiplinler arası ekiple geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Amaca uygun tesis ve eğitilmiş atlarla nitelikli personel ile gerçekleştirilen hippoterapi eğitimlerine olan ilgi özel gereksinimli bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimine katkı sağladığı için aileler ve uzmanlar tarafından dünyada gittikçe kabul görmektedir.

İncelenen literatür araştırmaları sonucunda dünya da önemli bir yeri olan hippoterapi eğitiminin özel gereksinimli bireylerin fiziksel ve sosyal beceri gelişimine katkı sağladığı görülmektedir. Bu araştırma ile özel gereksinimli çocukları hippoterapi eğitimine katılan ebeveynlerin, bu uygulamanın çocukları üzerinde etkilerini, deneyimlerini ve beklentilerini betimlemek suretiyle hippoterapi eğitime yönelik programların oluşturulmasına, geliştirilmesine ve gelecekte eğitim programına katılmak isteyen ailelere, eğitmenlere ve uzmanlara kaynak oluşturulması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenoloji (olgubilim) deseni modeli kullanılmıştır. Fenomenoloji, birkaç kişinin yaşadığı gibi bir olgunun derinlemesine anlaşılmasını sağlayan yöntemdir (Creswel, 2007). Bu bağlamda çalışmada özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin hippoterapi eğitimine ilişkin düşünceleri incelenmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırma katılımcıları, 2019 yılında İstanbul ilinde yerel yönetimlerin sunduğu hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocuğu olan 7 ebeveynden oluşmaktadır. Çalışma grubunu belirlemek için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklem seçiminde sorulara cevap verebilmesi açısından, ölçüt olarak özel gereksinimli çocuğu olan ve hippoterapi eğitimine katılım sağlayan ebeveynler tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmanın amacına uygun açık uçlu yarı yapılandırılmış soru formu oluşturulmuştur. Görüşme katılımcının uygun olduğu bir zamanda yapılmış ve araştırmacı ile katılımcı arasında bire bir olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce araştırmacı tarafından çalışmanın amacı ve detayları açıklanmış, “Bilgilendirilmiş Gönüllü Onay Formu” ve “Veli Onay Mektubu” doldurmaları istenmiş ve istediği zaman görüşmeye ara verebileceği ya da görüşmeyi sonlandırabileceği belirtilmiştir. Her görüşmenin sonunda katılımcılara konu ile ilgili ekleme yapmak istediği herhangi bir şey olup olmadığı sorularak, katılımcılara teşekkür edilmiştir. Katılımcıların demografik verilerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir. Ayrıca katılımcıların ebeveynlerine yönelik demografik bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan çocukların demografik özellikleri

Katılımcılar	Çocuğun Yaşı	Çocuğun Tanısı	Hippoterapi Eğitim Süresi
H1	9	Otizm Spektrum Bozukluğu	6 ay
H2	8	Otizm Spektrum Bozukluğu	4 ay
H3	9	Otizm Spektrum Bozukluğu	4 ay
H4	7	Otizm Spektrum Bozukluğu	3 ay
H5	12	Otizm Spektrum Bozukluğu	3 ay
H6	9	Otizm Spektrum Bozukluğu	3 ay
H7	9	İşitme Engelli	12 ay

Tablo 1’e göre araştırmaya katılan çocukların 4’nün 9 yaşında, diğerlerinin ise 8, 7 ve 12 yaşında olduğu, çocukların 6’sının tanısının otizm, 1’nin ise işitme engelli olduğu ve hippoterapi eğitim sürelerine bakıldığında en az 3 ay en fazla 12 ay eğitime katıldıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan çocuklar hippoterapi eğitimi dışında yüzme, cimnastik, basketbol branşlarında eğitim aldıkları ebeveynleri tarafından bildirilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan ebeveynlerin demografik özellikleri

Katılımcılar	Ebeveyn	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Gelir Durumu
H1	Anne	33	Lise	Ev hanımı	Orta
H2	Anne	35	Lisans	Ev hanımı	Düşük
H3	Anne	39	Lise	Ev hanımı	Orta
H4	Anne	43	Lise	Ev hanımı	Orta
H5	Anne	39	İlkokul	Ev hanımı	Orta
H6	Anne	38	Ortaokul	Ev hanımı	Orta
H7	Anne	39	İlkokul	Ev hanımı	Orta

Tablo 2'e göre araştırmaya katılan ebeveynlerin eğitim seviyeleri incelendiğinde 3'ü lise düzeyinde, 2'si ilkokul düzeyinde, 1'i ortaokul düzeyinde diğer 1'i ise lisans düzeyinde eğitim aldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan 7 ebeveynin ev hanımı olduğu ve 6'sının gelir durumunun orta düzeyde olduğu 1'in ise düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, daha detaylı ve derin verilere ulaşabilmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu tarz görüşmede farklı sorularla konunun açılmasına, konu hakkında yeni fikirlere ulaşılmasına, görüşmenin büyük bir kısmının netleşmesine yardımcı olur (Merriam, 2013). Bu formunun hazırlanmasında öncelikle araştırmanın amacı göz önünde bulundurulmuş ve konu hakkında literatür taraması yapılmıştır. İlgili literatür araştırması sonucunda bu çalışma kapsamında yer alabilecek soru havuzu oluşturulmuştur. Ardından oluşturulan bu soru havuzundan, nitel çalışmada yer alabilecek soru sayısı göz önünde bulundurularak "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun" soruları oluşturulmuştur. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu araştırmanın amacı ve nitel çalışmaya uygunluğu açısından değerlendirilmek üzere 3'ü Engelliler için beden eğitimi ve spor alanında, 2'si fizyoterapist alanında araştırmaları olan toplam 5 uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla, araştırmacı tarafından uzman değerlendirme formu oluşturulmuştur. Hazırlanmış olan formda her soru için, "uygun", "kısmen uygun" ve "uygun değil" kategorileri düzenlenmiştir. Uzmanların değerlendirmeleri sonucunda sunulan görüşler dikkate alınarak Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formuna son şekli verilmiştir. İlk hali 12 soru olan formu değerlendirme süreci sonrası 7 soruyu kapsamaktadır. Uzman görüşleri sonrasında öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılarak bir pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu pilot görüşmede soruların anlaşılabilirliğine dikkat edilmiş ve ardından düzeltmeler yapılarak kullanılmıştır. Uzmanlardan alınan dönütler ve yapılan bir pilot uygulama ile soru formu yeniden düzenlenerek son hali verilmiştir. Katılımcıların uygun oldukları bir zamanda ve yerde gönüllü olarak 7 farklı katılımcı ile yaklaşık 20-35 dakika yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme aşamasında katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşme sorularına vermiş oldukları cevaplar çerçevesinde kodlamalar yapılmış ve temalar oluşturulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Katılımcılara sorulan örnek sorular aşağıda belirtilmiştir.

Katılımcılara Sorulan Örnek Sorular

Hippoterapi eğitimine katılmaya karar verme

Çocuğunuzu hippoterapi eğitimine yönlendirmedeki temel nedeniniz? Daha önce hippoterapi eğitimi hakkında bilginiz var mıydı? Sizi hippoterapi eğitimine katılmaya kim veya hangi faktörler yönlendirdi? Tavsiye eder misiniz?

Hippoterapi eğitimine katılma motivasyonu ve beklentiler

Çocuğunuzun hippoterapi eğitimi süresince başlangıçtan bugüne kadar istekliliği hakkında ne düşünüyorsunuz? Eğitiminde herhangi bir sorun ile karşılaşılıyor mu? Bunlar ne tür sorunlar? Üstesinden nasıl geldiniz?

Hippoterapi eğitmeninden beklentileriniz nelerdir? Eğitmenin çocuğunuzla iletişimini nasıl değerlendiriyorsunuz? Ebeveynler olarak eğitmen ile iletişim sağlıyor musunuz? Sağlıyorsanız hangi konularda?

Özel hippoterapi merkezleri tercihi

Hippoterapi merkezinden beklentileriniz nelerdir? Beklentilerinizin karşılandığını düşünüyor musunuz? Hippoterapi merkezinin donanımlarının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce neler olmalıdır? Maddi olarak sizi etkiliyor mu?

Kazanımlar

Hippoterapi eğitimine katılım gelişimin bedensel, ruhsal, zihinsel, sosyal ve hareket boyutlarına ne tür etkileri olduğunu gözlemlediniz?

Verilerin Analizi

Görüşmeler sonucunda veriler betimsel ve içerik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi, verilerin tanımlanması, kodlanması ve kategorileştirilmesi sürecinde kodların ortak özelliklerine göre temalar listesi oluşturularak hem çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuş hem de ortaya çıkan kavramlar uygun temalar altında toplanarak değerlendirilmeye çalışılmıştır (Patton, 2014). Verilerin kodlanması araştırmacıların yanı sıra iki uzman tarafından gerçekleştirilmiştir. Kişi isimleri gizli tutularak katılımcılara harf ve numara verilmiş “H1, H2, H3, H4” şeklinde kodlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

BULGULAR

Araştırmada hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin görüşleri doğrultusunda toplanan verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan temalar, alt temalar ve ilgili kodların tekrarlanma sıklığını ifade eden frekans değerleri Tablo 3.’de verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların hippoterapi eğitimi ile ilgili tema, alt tema ve frekans değerleri

Tema	Alt tema	Frekans
Yönlendiriciler (7)	-Doktor Yönlendirmesi	f(1)
	-Kurum Yönlendirmesi	f(5)
	-Ebeveyn Yönlendirmesi	f(1)
Hippoterapi Eğitimine Yönelik Farkındalık f(10)	-Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi	f(5)
	-Eğitim Tavsiyesi	f(5)
Motivasyon f(6)	-İstekli Olmaları	f(3)
	-Mutlu Olmaları	f(3)
Eğitim Uygulamaları ve Beklentiler f(22)	- Uygulama Eğitimine Yönelik Görüşler	f(4)
	-Uygulama Eğitiminden Beklentiler	f(3)
	-Eğitmen Eğitim Bilgisi	f(4)
	-Eğitmeden Beklentiler	f(3)
	-Eğitim Süresine İlişkin Görüşler	f(4)
	-Eğitim Merkezinden Beklentiler	f(4)
Hippoterapiye İlişkin Genel Görüşler f(6)	-Devlet ve Yerel Yönetim Desteği	f(3)
	-Ulaşım Hizmeti ve Ekonomik Destek	f(3)
Fiziksel Gelişim f(4)	-Hareket Gelişimi	f(2)
	-Hareketlerini Kontrol Etme	f(2)
Zihinsel Beceri Gelişimi f(11)	-Algıda Artış	f(3)
	-Temasla İletişime Geçme	f(2)
	-Farkındalıkta Artış	f(3)
	-Komut Almada Artış	f(1)
	-Sıra Kavramını Öğrenme	f(1)
	-Göz Teması Kurabilme	f(1)
	-Korkularının Azalması	f(3)
Ruhsal Durum Gelişimi f(7)	-Özgüven	f(2)
	-Sakin Olma	f(2)
	-Sosyal Ortama Adaptasyon	f(3)
Sosyal Gelişim f(8)	-Konuşmaya Başlama	f(1)
	-İletişim Kurma	f(1)
	-Akranlarıyla Oyun Oynama	f(2)
	-İsteklerini İfade Edebilme	f(1)

Tablo 3 incelendiğinde, Hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin görüşleri 9 tema altında toplanmıştır. Bu temalar sırasıyla; “yönlendiriciler,” “hippoterapi eğitimi ile ilgili farkındalık,” “motivasyon,” “eğitim uygulamaları ve beklentiler,” “hippoterapiye ilişkin genel görüşler,” “fiziksel gelişim,” “zihinsel beceri gelişimi,” “ruhsal durum gelişimi” ve “sosyal gelişim” başlıkları ile ortaya konulmuştur. İlgili temalardan toplamda 31 alt tema elde edilmiştir. Temalar dikkate alındığında, yönlendiriciler temasında; doktor yönlendirmesi, kurum yönlendirmesi ve ebeveyn yönlendirmesi alt temaları, hippoterapi eğitimi ile ilgili farkındalık temasında; eğitime yönelik bilgi düzeyi, eğitim tavsiyesi alt temaları, motivasyon temasında; istekli olmaları, mutlu olmaları alt temaları, eğitim uygulamaları ve beklentiler temasında; uygulama eğitimine yönelik görüşler, uygulama eğitiminden beklentiler, eğitmen eğitim bilgisi, eğitmenden beklentiler, eğitim süresine ilişkin görüşler, eğitim merkezinden beklentiler alt temaları, hippoterapiye ilişkin genel görüşler temasında; devlet ve yerel yönetim desteği, ulaşım hizmeti ve ekonomik destek temaları, fiziksel gelişim temasında; hareket gelişimi, hareketlerini kontrol etme alt temaları, zihinsel beceri gelişimi; algıda artış, temasla iletişime geçme, farkındalıkta artış, komut almada artış, sıra kavramını öğrenme, göz teması kurabilme alt temaları, ruhsal durum gelişim temasında; korkularının azalması, özgüven, sakin olma alt temaları, sosyal gelişim temasında; sosyal ortama adaptasyon, konuşmaya başlama, iletişim kurma, akranlarıyla oyun oynama, isteklerini ifade etme alt temaları yer almıştır.

Tablo 3’de yer alan frekans değerleri incelendiğinde, ebeveynlerin çocuklarının hippoterapi eğitimine yönelik en fazla görüş bildirdikleri temanın “eğitim uygulamaları ve beklentiler f(22)” olduğu görülmektedir. Bununla beraber Tablo 3’de ebeveynlerin hippoterapi eğitimine yönelik en az görüş bildirdikleri temanın ise; “zihinsel gelişim ve “motivasyon” olduğunu görülmektedir. Ebeveynlerin hippoterapi eğitimine yönelik görüşleri önem derecesine göre sıralandığında; “eğitim uygulamaları ve beklentiler,” “hippoterapi eğitime yönelik farkındalık” “sosyal gelişim,” “yönlendiriciler,” “ruhsal durum gelişimi,” “hippoterapiye ilişkin genel görüşler,” “motivasyon” ve “fiziksel gelişim” şeklinde olduğu görülmüştür. Bu bölümde hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynlerin görüşleri tema doğrultusunda ayrı ayrı incelenmiş ve alt temalara ilişkin katılımcı görüşlerine ait doğrudan alıntılar ile birlikte sunulmuştur.

Yönlendiriciler

Hippoterapi eğitimine katılan özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin yönlendiriciler temasına ilişkin görüşleri “doktor yönlendirmesi” f(1), “kurum yönlendirmesi” f(5) ve “ebeveyn yönlendirmesi” f(1) alt temalarda toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin frekansın 7 olduğu tespit edilmiştir.

Doktor yönlendirmesi alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H6) “Doktorlar giderse iyi olur dediler o yüzden kasları rahatsız olduğu için doktor yönlendirdi kas hastalığından dolayı gevşeklik var ellerinde bileklerinde, ayak bileklerinde, el bileklerinde ata binerse iyi olur dediler.”

Kurum yönlendirmesi alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H4) “Biz değil, İSEM tavsiye etti çocukların hayvanlarda iletişiminde daha etkili rol aldığını konuşmasını destek olduğunu yani sevginin ona daha iyi gelebileceğini söylediler bizde tamam dedik onun üzerine gittik.”

Ebeveyn yönlendirmesi alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H1) *“Oğlumun ihtiyacının olacağını düşündüm çünkü insanlara çok dokunmak istemeyen bir çocuğu atın üstüne binince biraz illaki o bacaklar değişiyor el ona değişiyor onun değmesi oğluma daha faydalı olacağını düşündüğüm için at ile terapiye başvuru yaptım.”*

Sonuç olarak hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri doktor yönlendirmesi ve kurum yönlendirmesiyle eğitime katıldıkları öne çıkan ifadeler olmuştur.

Hippoterapi Eğitimi İle İlgili Farkındalık

Hippoterapi eğitimine katılan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri hippoterapi eğitimi ile ilgili farkındalık temasına ilişkin görüşleri **“eğitime yönelik bilgi düzeyi” f(5) ve “eğitim tavsiyesi” f(5)** alt temalarda toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin frekans değerleri incelediğinde her iki alt temanın da eşit sayıda tekrar edildiği tespit edilmiştir.

Eğitime yönelik bilgi düzeyi alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H2) *“Hayır, yok at ile terapiyi ilk defa duydum.”*

Eğitim tavsiyesi alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H3) *“Tabi ki tavsiye ediyorum ya sosyalleşmesine gerçekten bir katkısı var çocukların sosyalleşmesine daha iyi geldiğini düşünüyorum Daha sakinleşmeye başlıyorlar, dengede durmasına yardımcı oluyor ondan sonra hayvanlarla iletişimi ilerliyor o korkusunu filan atıyor hani bir bağlılık farkındalık.”*

Sonuç olarak hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri hippoterapi eğitimini konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ancak tüm özel gereksinimli çocukların hippoterapi eğitimine katılım önerisi öne çıkan ifade olmuştur.

Motivasyon

Hippoterapi eğitimine katılan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri motivasyon temasına ilişkin görüşleri **“istekli olmaları” f(3) ve “mutlu olmaları” f(3)** alt temalarda toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin frekans değerleri incelediğinde her iki alt temasında eşit sayıda tekrar edildiği tespit edilmiştir.

İstekli olmaları alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H4) *“ Çok sevdi bir sıkıntı yaşamadık biz. Kesinlikle istekli gitti çünkü söylüyordu sürekli yani bunu mutlulukla söylüyordu çocuk işte ata bineceğiz, gideceğiz, geleceğiz işte ondan sonra ben ona sürpriz yapıp hamburgerciye götürüyordum sonra hamburgerciye gideceğiz bu kadar akıcı bir şekilde olmasa da söylüyordu.”*

Mutlu olmaları alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H5) *“Atı gördüğünde çok mutlu oluyordu eskiden atları gördüğünde korkuyordu şimdi hiç korkmuyor gözlerinin içi gülüyordu. Söylüyordu sürekli ata bindik. Sürekli ata geldik dimi kardeşine söylüyordu işte görüntülü aramada anneannesine söylüyordu çünkü mutlu oluyordu. Oraya gideceğinde mutlu oluyordu ata bineceğiz hadi gidelim hadi gidelim diyor.”*

Sonuç olarak hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri çocuklarının eğitim süresi boyunca mutlu ve istekli katılım sağladıkları öne çıkan ifadeler olmuştur.

Eğitim Uygulamaları ve Beklentiler

Hippoterapi eğitimine katılan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri eğitim uygulamaları ve beklentiler temasına ilişkin görüşleri “uygulama eğitime yönelik görüşler” f(4), uygulama eğitiminden beklentiler” f(3), “eğitmen eğitim bilgisi” f(4), “eğitmenden beklentiler” f(3), eğitim süresine ilişkin görüşler” f(4) , “eğitim merkezinden beklentiler” f(4) alt temalarda toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin frekans değerleri incelediğinde 22 olduğu tespit edilmiştir.

Uygulama eğitime yönelik görüşler alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H4)“*Top attırıyorlardı birbirlerine. Yerdeki labutları vurduruyorlar işte atın üzerinde attırmaya çalışıyorlardı birbirlerine bir şeyler verdiriyorlardı bu şekilde yani çocukları da birbirleriyle iletişime geçiriyorlardı.*”

Uygulama eğitiminden beklentiler alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H2)“*Aynı zamanda atın üzerinde farklı aktiviteler yapılıns dediğim gibi oyun anlamında onu geliştirerek yapabilirler yani biraz daha yani çok bir diyalogumuz olmadı hocalarla bizden bir bilgi filan almadılar yani çocukla ilgiline yapar ne sever böyle şeyler. Hayır, yok olmadı dediğim gibi kurs ortamı onlar işini yapıyor çocukları alıyorlar belli bir tur gezdiriyorlar o kadar yani sonra bize teslim ediyorlardı yani biz sadece seyrettik.*”

Eğitmen eğitim bilgisi alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H1)“*Aslında öğretmenler az çubuk bir şeyler biliyorlar onu fark ettim. Çocukla göz teması kurması, onunla iletişime geçebilmesi bunlar çok önemli şeyler o yönden iyiler. Ağlamaması için onu sakinleştirdi böyle ses tonunu bile alçaltarak hem atın ürkmemesini hem çocuğumun ürkmemesini bunu çok iyi sağladılar.*”

Eğitmenden beklentiler alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H2)“*Tabi önce çocukları hiç tanımıyorlar birden bire bir şey beklemiyorsun ama zamanla alıştıkça birbirine ne bileyim ismi ile hitap etmeye başlayabilirler mesela ya da yapabileceği ya da yapamayacağı şeyleri yavaş yavaş tahmin edebilirler.*”

Eğitim süresine ilişkin görüşler alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H2)“*Kursun bence biraz daha uzun sürmesi gerektiği ortaya çıkıyor çünkü birkaç hafta oluyor ve bitiyor sonra bir daha çok yoğun bir talep olduğu için tekrar gitme şansın olmuyor. Bu gibi sıkıntılar ortadan kaldırılmalı bence onun dışında dediğim gibi bu sürekli eğitim haline gelirse çocuklar gelişim sağlar atlarla, hayvanlarla ilgilenmek diyalog kurmak yani onları sevmek bakımından iyi olur diye düşünüyorum.*”

Eğitim merkezinden beklentiler alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H1)“*Hippoterapi merkezlerinde evet atlara iyi bakılıyordu ama atlara da çok şey olarak kullanılması tarafı değilim yani eğitim amaçlı evet ama ne bileyim orada biraz hor görülmesin*

veya çocukların yanında kırbaçlanıp dışarı çıkartılmasın çocuklar onu algılıyor yani onların çok iyi denetlenmesi lazım. Atların yaşadıklarını çocuklar görüyor yani yeri geliyor yemi bir şeker alıp ahıra sokup çocuğun o şekeri ata yedirmesi gerekiyor oralarda yapmıyorlardı sadece çocuk kaskını taksın atın üstüne binsin yapılınsın bitsin gitsin. Bu çocuk ahıra da girsin, eline bir şeker alsın ata yedirsin o duyuyu da yaşasın bunlarda yapılabilir bence.”

Sonuç olarak hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri uygulama eğitiminde çocukların gelişimine yönelik atın üzerinde aktiviteler yapıldığını ifade etmişlerdir. Ancak ebeveynler tarafından bildirilen eğitim süresinin yetersizliği ve atın üzerinde çocukların gelişimine yönelik aktivitelerin çeşitlendirilmesi gerekliliği öne çıkan ifadeler olmuştur.

Hippoterapiye İlişkin Genel Görüşler

Hippoterapi eğitimine katılan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri eğitimin geliştirilmesine yönelik görüşler temasına ilişkin görüşleri “**devlet ve yerel yönetim desteği**” f(3), “**ulaşım hizmeti ve ekonomik destek**” f(3) alt temalarda toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin her iki frekans değerleri incelediğinde eşit olduğu tespit edilmiştir.

Devlet ve Yerel Yönetim desteği alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H1) “*Bazılarının devlet tarafından belediyelerin karşıladığı var ben onlara da gittim. Sadece her veli için 6 seans sunmuşlardı ben dedim ne 6 seans yeterli değil fakat bir sürü sırada bekleyenler var demişlerdi. Yani 6 seans veriyor belediye, bir 6 devlet desteklese hatta 6 değil de 20 seans olsa da bu çocuklar orada bir fayda görse devletin desteklemesi gerekiyor.”*

Ulaşım hizmeti ve ekonomik destek alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H1) “*Seansı 150TL olan at terapilerine gittik ve sadece çocuk 45 dakika at ile beraber duruyordu. Ben haftanın 1’i ile başladım biri ile devam ettim çok maliyetli olduğu için haftanın biri üç ay boyunca götürdüm üç ay boyunca çocuktan çok verim aldım ama bu sefer maddi olarak bizi zorlamaya başladı... Dediğim gibi daha çok gitsin isterdim ama çok maliyetli olduğu için devlet desteklesin istiyoruz yani anneleri çok zorluyorlar aslında bilmiyorlar bizim neler yaşadığımızı bu çocuk otobüse binebiliyor mu bu çocuk minibüse binebiliyor mu bu çocuk nasıl gelecek ya taksiye para vermeye gücü yetmeye bilir arabası olmaya bilir velinin.”*

Sonuç olarak hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri yerel yönetimlerde tarafından hippoterapi eğitim merkezlerinin artırılması gerektiğini seans ve eğitim sürelerinin daha uzun olması gerektiği öne çıkan ifadeler olmuştur.

Fiziksel Gelişim

Hippoterapi eğitimine katılan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri fiziksel gelişim temasına ilişkin görüşleri “**hareket gelişimi**” f(2) ve “**hareketleri kontrol etme**” f(2) alt temalarda toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin frekans değerleri incelediğinde her iki alt temasında eşit sayıda tekrar edildiği tespit edilmiştir.

Hareket gelişimi alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H4) “*Ya biraz o dönemlerde el kasları çalışması yapıyorduk işte el kasları hareket ettirme açıp kapama hareketleri o tabi atı tutarken ayaklarını orada denge de tutma hepsi gayet şey oldu hani el ayak göz koordinasyonu kurmaya başladı.”*

Hareketleri kontrol etme alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H1)“*El kolların hareketi benim çok dikkatimi çekmişti o yürürken anlamsız bir sallamalar falan gitmeye başladı daha dik ve daha kendinden emin bir şekilde yürümeye başladı.*”

Sonuç olarak hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri çocukların fiziksel gelişimine katkı sağladığı öne çıkan ifade olmuştur.

Zihinsel Beceri Gelişimi

Hippoterapi eğitimine katılan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri zihinsel gelişim temasına ilişkin görüşleri “**algıda artış**”f(3), “**temasla iletişime geçme**” f(2), “**farkındalıkta artış**” f(3), “**komut almada artış**” f(1), “**sıra kavramını öğrenme**” f(1), “**göz teması kurabilme**” f(1) alt temalarda toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin frekans değerleri incelediğinde 11 olduğu tespit edilmiştir.

Algıda artış alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H1)“*Algısı çok açıldı ve farkındalığı etrafa bakışı diyelim algısal olarak at ile terapiye başlamadan önce diyelim yolda motor bisiklet mi geçiyormuş araba mı geçiyormuş hiç böyle dikkati yoktu algısal olarak hani bu araba bana çarpar mı bir şey olur mu vs. ama atın yanına gelince kocaman bir at yanında küçücük kaldı bacaklarına kadar boyu yetişiyordu ve yanından bir at geçiyor onun farkındalığını ilk bir iki hafta hiç yaşamadı anlayamadı ama üçüncü haftadan sonra fark ettim.*”

Temasla iletişime geçme alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H1)“*Attan dolayı öyle bir şey yaşadım ki şimdi diyelim otobüste minibüste bir yere gidiyoruz yanındaki adam yabancı değilmiş gibi hop adamın bacağına dokunuyor şey yapıyor ama diyelim bazıları çocuktur çok umursamıyor bazıları da elini çek diyor benim oğlum kimseyi ellemiyordu bile bu atın etkisinden dolayı.*”

Farkındalıkta artış alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H3)“*Mesela hayvanlara karşı daha çok ilgisi oldu at bindikten sonra kuş, kedi, köpeğe ilgisi olmaya başladı diğer hayvanlara karşıda bir ilgisi olduğunu düşünüyorum ya önceden hiç kuş geçse, kedi geçse farkında olmuyordu bir köpeğin yanından geçse farkında olmuyordu burada bir köpek varmış diye ama sonraları fark etmeye başladı diğer hayvanları.*”

Komut almada artış alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H3)“*Zihinsel olarak tabi komut alma becerisi daha geliyor çünkü şimdi bekledik, şimdi sıra sende... Tabi mesela at ile beraber gezdirirken bekletiyorlardı beklemeyi öğretiyorlardı bir önceki atın gitmesini bekliyorlardı şuan da bekliyoruz deyip seviniyordu bekliyoruz deyip telkinler verdiği zaman atın üstünden indikten sonra bekleme açısından faydası oluyordu.*”

Sıra kavramını öğrenme alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H3)“*Oradaki süre içerisinde gayet güzel sırasını bekliyordu işte binecekler sıraya geçsin dediklerinde gayet güzel bekliyordu sırasını sıra almada faydası oldu beklemeye faydası oldu yoksa otizmliler çocuklar çok beklemeyi sevmiyorlar değişiklikleri sevmiyorlar mesela bazen siyah ata bazen beyaz ata tepki göstermeleri oluyordu ilkten onu zamanla yendiler değişikliklere karşı faydası oldu yani.*”

Göz teması kurabilme alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur. (H4) “Göz kontağı kurmada etkisi oldu onlara dokundukça sevgi dilini oluşturmaya başladı o sevgi dili ile beraber göz kontağımız biraz bizim daha ilerledi şuan çok şükür daha güzel tabi.”

Sonuç olarak hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri çocuklarının zihinsel gelişimine katkı sağladığı öne çıkan ifade olmuştur.

Ruhsal Durum Gelişimi

Hippoterapi eğitimine katılan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri ruhsal durum gelişimi temasına ilişkin görüşleri “**korkularının azalması**” f(3), “**özgüven**” f(2), “**sakin olma**” f(2) alt temalarda toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin frekans değerleri incelendiğinde 7 olduğu tespit edilmiştir.

Korkularının azalması alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H1) “Hippoterapiden önce korkuları vardı diyelim çok basit güvercinden korkuyordu ya güvercin gelince kaçıyordu at ile terapiden sonra o hayvanlarla ilişkisi daha iyi oldu darıca hayvanat bahçesine götürdüm oradan çıkaramadık anlatamam size eşim dedi ki iyi ki götürmüşsün at terapısından sonra hayvanlara karşı aşırı bir hassasiyeti uyandı kuşlara karşı balıklara karşı hepsine karşı zürafanın önüne oturdu yarım saat kaldıramamıştık o zürafayı o kadar inceledi ki anlatamam size farkındalığı çok arttı at ile terapi ile.”

Özgüven alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H1) “Emin bir şekilde yürümeye başladı attan önce biraz tırsak tırsak elimi bırakmıyordu. Şimdi özgüveni gelişmiş önümden yürüyor çocuk zaten bunları fark ettikçe ben at terapisine devam ettim.”

Sakin olma alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H3) “Daha sakinleşti daha rahatladı yani ruhsal olarak ta vücudunda bir rahatlama ondan sonra böyle bir gevşeme atın sıcaklığıyla ilgili mi artık orasını bilmiyorum hani güzeldi yani atın üzerinden indikten sonra sakindi. Gayet sakin ve mutlu oluyorlardı yani.”

Sonuç olarak hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri at ile temasın çocuklarının ruhsal duygu durumuna olumlu yönde desteklediği öne çıkan ifade olmuştur.

Sosyal Gelişim

Hippoterapi eğitimine katılan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri sosyal gelişim temasına ilişkin görüşleri “**sosyal ortama adaptasyon**” f(3), “**konuşmaya başlama**” f(1), “**iletişim kurma**” f(1), “**akranlarıyla oyun oynama**” f(2), “**isteklerini ifade edebilme**” f(1) alt temalarda toplanmıştır. Bu alt temalara ilişkin frekans değerleri incelendiğinde 8 olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal ortama adaptasyon alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H1) “Minibüse otobüse bineceğiz o kalabalığa binmek istemezdi üçüncü haftadan sonra kalabalık minibüse bindi ayakta durdu demiri tuttu bunlar benim için çok önemli şeyler bilmiyorum dışarıdan çok nasıl görünüyor ama bunlar benim için seyahat esnasında yemin ediyorum yarım saatlik bile yolda çocuğunuz ağlamadan geliyorsa bu en büyük nimetmiş. At terapısından sonra çocuğumu her yere götürmeye başladım, zor bir çocuğu topluluğa

karışmayı bırakın biz toplu kalabalık bir yere gidemiyorduk o düğünler müğünler bizim için hiç bir şeydi yani gitmemi imkânı yoktu yani ben hasret kalmıştım Sultanahmet'e gitsekte şöyle bir gezsek benim çocuğum bir açıldı ve anlatamam size ben şuan Yerebatan Sarnıcına soktum ve oradan çıkaramadık o karanlığı ve hissiyatı yaşadı oradan haz aldı her şeyden çok haz alan bir çocuk değildi atın etkisinin olduğunu gördüm."

Konuşmaya başlama alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur. (H1) *"Konuşmalarını bile hafiften etkiliyordur yani çok etkiledi mi bilemiyorum çünkü at ile beraber ben haftada bir gün aldırıyordum ondan sonraki duyu terapi alıyordum ondan sonraki yüzme ondan sonraki konuşma terapisine gidiyordu hani bunların toplu bir sonucumu konuşmaya başlaması sadece atın mı ya da ben bunların hepsini yaptırdığım için konuşma çıktı bu da olabilir. Zaten hep tek kelimeyi yani bir ikili üçlü cümle kursun diye uğraşıyoruz yani o kadar rahatına geliyor ki ayakkabı –otobüs- ata cümle yok ama bu kelimeler vardı sonra ne oldu yavaş yavaş ayakkabı giyeceğim, otobüse bineceğim filan gelmeye başladı at ile terapinin çok faydası oldu ama ben at ile beraber diğer eğitimleri de aldığım için belki de hepsinin birlikte etkisi oldu."*

İletişim kurma alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur. (H2) *"Hocalar ile diyalog kurmaya başladı... Ne kadar farklı insanla diyalog kurarsa onun için o kadar iyi tabi oraya gelen veliler diyalog kurma çabaları ona soru sormaları işte hocaların ona yönergeler vermeleri iyi bir şey hani farklı ortamlarda nasıl davranılması gerektiğini ona öğreten bir şey neticede o konuda ona iyi bir şey olduğunu düşünüyorum. Birbirinden farklı insanlar ile karşılaşması benim için iyi her insan ona farklı şeyler söyleyebilir bir şey katabilir."*

Akranlarıyla oyun oynama alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H4) *"10 dakika bile bize müthiş geliyor biraz onlarla oynuyor konuşmaya çalışıyor sorularına cevap veriyor arkadaşlarıyla onlarla iletişime geçiyor bu bizim için güzel bir şey oldu."*

İsteklerini ifade edebilme alt temasına yönelik ebeveynlere ait örnek bir görüş aşağıda sunulmuştur.

(H3) *"İsteklerini belirtmede faydası olduğunu düşünüyorum mesela dışarı çıkma istediğini belirtmeye başladı kapıyı açıp gitme isteğini belirtti önceden çok fazla belirtmiyordu o yönde bir katkısı olduğunu düşünüyorum."*

Sonuç olarak hippoterapi eğitimine katılım sağlayan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri çocukların sosyal gelişimine olumlu katkı sağladığı öne çıkan ifade olmuştur.

TARTIŞMA

Ebeveynlerin bakış açısına göre, özel gereksinimli çocukların hippoterapi eğitimine katılımın çocuklara etkilerini ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmadan elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi tekniği kullanılarak ortaya çıkan bulgulara dayanarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Özel gereksinimli çocukların tedavisinde birçok terapötik yaklaşım uygulanmaktadır. Son yıllarda terapötik amaçlı uygulanan yöntemlerden biri de hippoterapi eğitim uygulamasıdır. Araştırmaya katılan ebeveynler at terapi eğitiminden sonra çocuklarının kaslarının güçlendiğini, postüral kontrol, denge koordinasyonu sağlayabilme ve yürüme beceri gelişimine

olumlu etkisi olduğunu belirtmişlerdir (Ajzenman ve ark., 2013). Hilton ve ark., (2011) hippoterapi eğitiminin özel gereksinimli çocukların motor beceri gelişimini desteklediğini söylemişlerdir. Casady ve ark., (2004); Low ve ark., (2005); Sterba, (2007); Cherng ve ark., (2009); hippoterapi eğitiminin özel gereksinimli çocukların yürüyüş, koşma ve atlama becerilerinde gelişmeler sağladığını ifade etmişlerdir. Benzer bir şekilde Zadnikar ve Kastrin (2011) yaptığı araştırmada Serebral palsi’li çocuklarda hippoterapi eğitiminin postüral kontrol ve denge gelişimini desteklediği sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada hippoterapi eğitimine katılan özel gereksinimli çocukların ebeveynleri çocuklarının belirgin ölçüde fiziksel gelişimlerinde olumlu yönde kazanımlar gözlediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcı ebeveynler, hippoterapi eğitimi programı sonucunda çocuklarının zihinsel olarak, algı artış, yönerge alma, odaklanma, iletişim ve farkındalığın arttığını belirtmişlerdir. Bu bulguyu destekler nitelikte, Gabriels ve ark., (2012) yaptığı araştırmada ebeveynlerin çocuklarının odaklanma süresinde artış olduğunu ve konuşma becerisinde gelişim olduğunu bildirmişlerdir. Benzer şekilde Bass ve ark., (2009) 12 haftalık otizmli çocukların hippoterapi eğitimine katılım sağladıktan sonra dikkat ve odaklanma süresinin arttığını vurgulamışlardır.

Özel gereksinimli çocukların atı sürme sırasında verilen komutlar ile etkinliklere aktif katılımı çocukların bilişsel beceri gelişim düzeyini desteklediğini söyleyebiliriz. Fiziksel ve zihinsel gelişimin yanı sıra çocukların aynı zamanda bir başka canlı ile etkileşim içerisinde olması çocuğun özgüven geliştirme, benlik saygısı, öz yeterlilik ve yeni aktivitelere katılma motivasyonunda artışın çocukların üzerinde gözlenen ruhsal bir gelişim olduğu ebeveynler tarafından ifade edilmiştir. (Schultz ve ark., 2007). Yine Surujlal ve Rufus’da (2011) özel gereksinimli çocukların at ile iletişim kurabildiğini ve başarı duygusu ve motivasyonlarını artırmada etkili olduğunu belirtmişlerdir. Davis ve ark.,(2009); Drnach ve ark., (2010); Thompson ve ark., (2014); Bae ve ark., (2017); özel gereksinimli çocukların eğitim süresince at ile temas ettikten sonra, atı sürebilme ve kontrol edebilmenin öz güveni arttığını ebeveynler tarafından bildirilmiş ve çocukların yaşam kalitesine olumlu yönde etki sağladığı tespit edilmiştir. Mevcut araştırmadaki ebeveynler eğitimin olduğu günlerde çocuklarının daha sakin olduğunu ve rahatladığını söylemişlerdir. Gabriels ve ark., (2012) atın sıcaklığının çocukların sakinliğine ve rahatlamasına etki ettiğini belirtmişlerdir. Elde edilen bulguların sonuçlarına göre özel gereksinimli çocukların başka canlılar ile iletişim sağlaması eğlenceli bir terapi süresi geçirmelerine olumlu katkı sağladığını söyleyebiliriz.

Ebeveynler, hippoterapi eğitim programına katıldığından beri çocuklarının sosyal yaşam becerilerinde iyileşme ve gelişme olduğunu bildirmişlerdir. Hilton ve ark., (2011) da çalışmasında at terapi eğitiminin özel gereksinimli çocuklarda sosyal becerilerin geliştirilmesinde önemli bir faktör olarak vurgulamaktadır. Elliott ve ark., (2008); Surujlal ve Rufus, 2011) yaptıkları araştırmada at terapi eğitiminin özel gereksinimli çocukların sosyal gelişimlerini desteklediğini ve diğer çocuklar ile etkileşime içerisinde olduğunu belirtmişlerdir. Mevcut araştırmadaki ebeveynler, çocuklarını hippoterapi eğitimine götürdüklerinde çocuklarının mutlu ve istekli olduğunu ve çeşitli ifadeler ile sevinç gösterdiklerini bildirmişlerdir. Drnach ve ark., (2010) özel gereksinimli çocukların ata binmekten keyif aldığını ve engellilerini aşma konusunda yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. At ile doğaya yakın bir ortamda olma özel gereksinimli çocukların sağlığına ve mutluluğuna katkı sağladığı belirtilmiştir (Nimer ve Lundahl, 2007). At ile iletişimin özel gereksinimli çocuklara eğlenceli ve rekreasyonel bir aktivite ortamına katılma fırsatı sunarak engelli farkındalığını azaltarak sosyal beceri gelişimini desteklediğini söyleyebiliriz.

Ata binme, keyif verici ve eğlenceli bir aktivite olmasına rağmen özel gereksinimli çocuklar için tehlike oluşturabilmektedir. Özel gereksinimli çocukların eğitime başlarken ilk seanslarda ata yaklaşmaktan ve dokunmaktan korktuğu, üzerine binmekten çekindiği halde kısa sürede at ile iletişime geçebildiği görülmektedir. Bu nedenle atların terapi aracı olarak kullanılmasından önce tepkilerinin nasıl olacağı bilinmeli ve her türlü önem alınmalıdır. Özellikle özel gereksinimli çocuklara hippoterapi eğitiminin uygulanabilmesi için uygun atların, at eğitmenlerinin, seyis, maneji, fizyoterapist ve beden eğiticilerden oluşan bir ekibin oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Ekipte bulunan bireylerin kendi alanında yeterli bilgi düzeyi dışında hem atlar ile ilgili hem de özel gereksinimli çocuklar hakkında yeterli bilgi ve donanıma sahip olması gerekmektedir (Başken, 2004).

Çoğu ebeveyn hippoterapi eğitimi konusunda yeterli bir bilgi düzeyine sahip olmadıklarını doktor, kurum ve öğretmen yönlendirmesi ile hippoterapi eğitimlerine katılım sağladıklarını bildirmişlerdir. Ebeveynler eğitime katılım süresince atın üzerinde yapılan aktivitelerin çeşitlendirilmesi gerektiğini ve eğitim süresinin daha fazla olmasını ve seansların artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Atın terapi amaçlı kullanımı çocukların hayvanlar ile bir bağ kurması eğiliminde olumlu etkileri olduğunu belirterek tüm özel gereksinimli çocuklara önermişlerdir. Ancak ülkemizde hippoterapinin uygulama alanı oldukça sınırlıdır. Özel gereksinimli çocukların hippoterapi eğitimlerine aktif olarak katılımının artırılması için daha çok uygulama alanlarına ve uzun süreli araştırmalara ihtiyaç vardır.

Ebeveynler ayrıca yerel yönetimlerce ücretsiz bir hizmet olan hippoterapi eğitiminin önemli bir hizmet olduğunu söylemişler, çocuklarının eğitim süresince mutlu olduklarını ve keyifli zaman geçirdiklerine ilişkin memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Tüm ebeveynler çocukların hippoterapi eğitiminin yaşamlarında önemli bir deneyim olduğunu ve bu tür aktivitelere ihtiyaç duyduklarını ifade ederek eğitim programlarının geliştirilmesi ve mevcut programların iyileştirilmesi, eğitim merkezlerinin çoğaltılmasını, eğitim süresi ve seanslarının artırılması, daha fazla atın terapötik amaçlı eğitilmesini ve daha fazla özel gereksinimli çocuğun katılımının sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu araştırma ebeveynlerin bakış açısına göre özel gereksinimli çocukların sosyal beceri gelişiminin yanı sıra fiziksel, bilişsel ve duyuşsal olarak olumlu yönde etkileyen bir eğitim olduğunu ortaya koymaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak; ebeveynlerin hippoterapi eğitimi konusunda yeterli bir bilgi düzeyine sahip olmadıklarını, doktor, kurum ve öğretmen yönlendirmesi ile çocuklarının hippoterapiye başladıklarını, atın üzerinde yapılan aktivitelerin çeşitlendirilmesi gerektiğini ve eğitim süresinin daha fazla olmasını ve seansların artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Özel gereksinimli çocuklarda hippoterapi eğitimine aktif olarak katılım sağlayabilmesi için gerekli personele ve eğitim merkezlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Son yıllarda ülkemizde hippoterapiye olan ilginin artmasına rağmen çok az sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Bu konu ilgili araştırmalar genişletilip bilimsel olarak desteklenerek hippoterapinin özel gereksinimli çocukların rehabilitasyonlarına destek veren yöntemlerden geleceğinde tedavi yöntemlerinde biri olması sağlanabilir. Araştırma bulguları doğrultusunda ebeveynlerin görüş ve beklentileri ışığında aşağıda belirtilen öneriler sunulabilir;

-Kamu kurumları ve yerel yönetim desteğiyle ücretsiz hippoterapi merkezlerinin kurulup yaygınlaştırılması,

-Yerel yönetimler tarafından terapötik rekreasyon uygulamalarında biri olan hippoterapinin yaygınlaştırılması, ulaşım ve erişim desteğinin sağlanması,

-Özel eğitim merkezleri başta olmak üzere, hippoterapi gibi paralel etkinliklerin fizyoterapi programlarının kapsamı içerisine alınması,

-Toplumda farklı gelişim gösteren bireyler için özellikle oyun, rekreasyon ve harekete dayalı ihtiyaçlarının karşılanması bakımından farkındalığın artırılması ve bu konuda spor bilimleri eğitimi alan bireylere gerekli eğitsel altyapı ve formasyon kazandırılarak istihdamın genişletilmesi,

-Hippoterapi merkezlerinde özel gereksinimli bireylerin gelişimine yönelik programların geliştirilmesi, zenginleştirilmesi, uzman ekibin oluşturulması ve çocukların gelişimlerinin çok boyutlu olarak takip edilmesi,

-Ayrıca, ülkemizde hippoterapinin özel çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin betimsel ve deneysel araştırmaların teşvik edilmesi.

KAYNAKLAR

Ajzenman, H. F., Standeven, J.W., Shurtleff, T. L. (2013). Effect of hippotherapy on motor control, adaptive behaviour, and participation in children with autism spectrum disorder. A pilot study. *American Journal of Occupational Therapy*, 67(6), 653-663.

Ataman, A. (2005). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Bae M., S., Yun, C., Han., Y., G. (2017) . The effects of hippotherapy for physical, cognitive and psychological factors in children with intellectual disabilities. *Korean Soc Phys Med*, 12(3), 119-130.

Bass, M., Duchowny, C., Llabre, M. (2009). The effect of therapeutic horse back riding on social functioning in children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 39, 1261-1267.

Başken, A. G. (2004). *Serebral parezili çocuklarda hipoterapi programının yeri*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Nörolojisi Bilim Dalı, İstanbul.

Bozkurt, T. M., Demir, G. T., Dursun, M. (2019). Bedensel, işitme ve görme engelli sporcuların spora katılım motivasyonlarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(67).

Casady, R. L., Nichols-Larsen, DS. (2004). The effect of hippotherapy on ten children with cerebralpalsy. *Pediatr Phys Ther*, 16, 165-172.

Cherng, R. J., Liao, H. F., Leung, H. W. C., Hwang, A. W. (2009). The effectiveness of therapeutic horse back riding in children with spastic cerebralpalsy. *Adapted Physical Quaterly*, 21, 103-121.

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (2nd ed.)*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Çar, B., Yarayan, Y. E., İlhan, E. L., Güzel, N. A. (2019). Zihinsel yetersizliği olan bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık: fizyoterapist adaylarına yönelik bir araştırma. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(3), 267-273.

Demirdağ, M. (2010). *Sporun öğretilebilir zihinsel engelli çocukların sosyalleşmeleri üzerine etkisinin araştırılması*. Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı, Kütahya.

Drnach, M., O., Brien, P., Kreger, A. (2010). The effects of a 5-week therapeutic horse back riding program on gross motor function in a child with cerebralpalsy: A case study. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 16, 1003-1006.doi: 10.1089/acm.2010.0043.

Elliott, S., Funderburk, J. A., Holland, J. M. (2008). The impact of the stirrup some fun therapeutic horse back riding program: a qualitative investigation. *American Journal of Recreation Therapy*, 7, 19-28.

Falke, G. (2009). Equine therapy clinical, psychological and social approach. *Magazine of the Argentine Medical Association*.

Gabriels, R. L., Agnew, J. A., Holt, K. D., Shoffner, A., Zhaoxing, P., Ruzzano, S., Mesibov, G. (2012). Pilot study measuring the effects of therapeutic horse back riding on school-age children and adolescents with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 6, 578-588. doi: 10.1016/j.rasd. 2011.09.007.

Granados,A, C., Agis, I. F. (2011). Why children with special needs feel beter with hippotherapy sessions: a conceptual review. *Journal of Alternative Complementary Medicine*, 17(3), 191-197.

Güngör, N. B., Yılmaz, A., İlhan, E. L. (2019). Yaşam kalitesi bağlamında özel bir sporcunun kazanımları: ebeveyn görüşleri doğrultusunda bir durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, Elektronik Yayın. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.488740.

Güvendi, B., İlhan, E. L. (2017). Effects of adapted physical activity applied on intellectual disability students toward level of emotional adjustment, self managing and the socialization: parent and teacher interactive research. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3879-3894.

Hernández, C., Luján, J. (2006). Equine therapy holistic rehabilitation. *New Horizons*. vol. 5 no. 1. retrieved at <http://www.medigraphic.com>

Hilton, C.L., Zhang, Y., Whilte, M.R., Klohr, C.L., Constantino, J. (2011). Motor impairment in sibling pairs concordant and discordant for autism spectrum disorders. *Autism*, 16(4), 430-441.

İlhan, E. L. (2010). Hareketsiz yaşamlar kültürü ve beraberinde getirdikleri. *Milli Prodüktivite Merkezi Verimlilik Dergisi*, 3, 195-210.

İlhan, E. L., Esentürk, O. K. (2015). Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği (ZEBSEYFÖ) geliştirme çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 19-36.

İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 315-324.

İlhan, L. (2009). Voleybolda servis becerisi öğretimine motivasyonel bir yaklaşım. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-203.

İlhan, L., Suveren, S. (2009). Zihinsel engelli çocuğu olan anne-babaların çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerine yaklaşımlarının değerlendirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 38-48.

Kemeç, D. G., Demir, G. T., Koç, S. (2018). Doktor adaylarının zihinsel yetersizliği olan bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalıkları. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(4), 153-168.

Kırımoglu,H., Esentürk, O., İlhan, E. L., Yılmaz, A., Kaynak, K. (2016). İlköğretim, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi öğretmenleri ile beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin fiziksel egzersize katılımlarının etkilerine yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*.

Kozak, M., İlhan, E. L., Yarayan, Y. E. (2019). Zihinsel yetersizlik, spor ve ruhsal uyum ilişkisi. *Niğde Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1).

Kösemen, A., Şeker, İ., (2015). Atların terapötik amaçlı kullanımı. *İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 44- 49.

Low, S., Collins, G., Dhagat, C., Hanes, P., Adams, J., Fischbach, R. (2005). Therapeutic horse back riding: Its effects on gait and gross motor function in children with cerebralpalsy. *Scientific and Educational Journal of Therapeutic Riding*, 11, 12-24.

Merriam, S., B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Namlı, S., Suveren, S. (2019). Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan engelli öğrencilerin uyum düzeyleri ve beklentileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(3), 445-470.

Namlı, S., Suveren, S. (2017). Beden eğitimi ve spor programlarında okuyan engelli öğrencilerin bölümlerine uyumlarını tespit etmek amacıyla ölçek geliştirme çalışması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(3).

Nimer, J., Lundahl, B. (2007). Animal-assisted therapy: A meta-analysis. *Anthrozoos*, 20(3), 225-238.

Parlak, S. (2006). *Otistik çocuklara sahip annelerin empatik becerilerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Psikoloji Programı, İstanbul.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün, S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.

Phillips M, Black J. (2007). The effect of social disadvantage on motor development in young children: a comparative study. *Journal of Child Psychology*, 48(12), 1214-1222.

Pluta M., Firlej I. (2006). Określenie przydatności koników polskich do zajęć w hipoterapii na podstawie testów behawioralno-emocjonalnych. *Rocz. Nauk. PTZ*, 2(1), 167-177.

Schultz, P. N., Remick-Barlow, G. A., Robbins, L. (2007). Equine-assisted psycho therapy: a mental health promotion/intervention modality for children who have experienced intra-family violence. *Health and Social Care in Community*, 15(3), 265-271.

Shurtleff, T., Standeven, J., Engsberg, J. (2009). Changes in dynamic trunk/head stability and functional reach after hippotherapy. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 90, 1185-1195.

Sterba, J. A. (2007). Does horse back riding therapy or therapist-directed hippotherapy rehabilitate children with cerebralpalsy. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 49, 68-73. doi: 10.1017/S0012162207000175.x.

Surujlal, J., Rufus, S. (2011). Perceptions of parents about equine therapy for children with intellectual disabilities. *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance (AJPHERD)*, 1, 372-385.

Taylor, R., Kielhofner, G., Smith, C., Butler, S., Cahill, S., Ciukaj, M., Gehman, M. (2009). Volitional change in children with autism: a single-case design study of the impact of hippotherapy on motivation. *Occupational Therapy in Mental Health*, 25, 192-200.

Tekkurşun Demir, G., İlhan, E. L. (2019). Spora katılım motivasyonu: görme engelli sporcular üzerine bir araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 157-170.

Tekkurşun Demir, G., İlhan, E. L. (2020). Engelli sporcularda spora katılım motivasyonu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1-21.

Tekkurşun Demir, G., İlhan, E. L., Cicioğlu, H. I., Serkan, K. (2017). Head master and teacher opinions for special olympics young athletes program. *Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport/Science, Movement and Health*, 17(2), 302-311.

Tekkurşun Demir, G., Yılmaz, A., Esentürk, O. K., İlhan, E. L. (2016). Why does my child swim mechanism of parent guidance. *Science, Movement and Health*, 16(2), 442-448.

Tekkurşun Demir G., İlhan, E. L., Esentürk, O. K., Adnan, K. (2018). Engelli bireylerde spora katılım motivasyon ölçeği (eskmö): geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 95-106.

Thompson, F., Ketcham, C. J., Hall, E. E. (2014). Hippotherapy in children with developmental delays: physical function and psychological benefits. *Advances in Physical Education*, 4, 60-69.

Uzunçayır, D. (2016). *Özel gereksinimli bireylerde su içi aktivitelerin sosyal beceri ve yaşam kalitesine etkisi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Gedik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Ward, S., Whalon, K., Rusnak, K., Wendell, K., Paschall, N. (2013). The association between therapeutic horse back riding and the social communication and sensory actions of children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 43, 2190-2198. doi: 10.1007/s10803-013-1773-3.

Yaman, T. (2015). *Beden eğitimi ve oyunun hafif düzey zihinsel engelli bireylerin sosyal beceri kazanımları üzerine etkisinin araştırılması*. Yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı, Burdur.

Yarımkaya E., İlhan E., L., Karasu, N. (2017). Akran aracılı uyarlanmış fiziksel aktivitelere katılan otizm spektrum bozukluğu olan bir bireyin iletişim becerilerindeki değişimlerin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(2), 225-252.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, A., Esentürk, O. K., Demir, G. T., İlhan, E. L. (2017). Metaphoric perception of gifted students about physical education course and physical education teachers. *Journal of Education and Learning*, 6(2), 220-234.

Zadnikar, M., Kastrin, A. (2011). Effects of hippotherapy and therapeutic horse back riding in postural control balance in children with cerebralpalsy: a meta-analysis. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 684-691. doi: 10.1111/j.1469- 8743.2011.03951.x.